

fra hvem der er hentet mange træk ikke mindst til belysning af skøjersproget. De meget udviklede familieforbindelser er verificeret gennem kirkebogsundersøgelser, men har dog været vanskeliggjort af, at kjæltringerne ikke altid — eller rettere sjældent — tog det så højtideligt med dyd og ægteskab (en enkelt fejl er derfor undskyldelig).

Som altid, når talen er om det egenartede, er en bedømmelse tilbøjelig til at følge de linier, der angives af de outrerede tilfælde, og skøjerne står derfor i den almindelige bevidsthed som noget omstrefende pak, løsagtige over for næstens gods og i deres indbyrdes forhold, en terror for de egne, de drog igennem med deres tiggeri og tyveri. Retsprotokollerne beretter om mange, voldsomme affærer, men intet om de ordentlige folk, og det må heller ikke glemmes, at de behandlede kjæltringesager ofte kun drejer sig om småforseelser, som ville være undgåede under offentlig forsorg. Skøjerne er, trods afsløringen af deres danske oprindelse, stadig et eventyrligt element i jysk folkeliv; men spændende har deres tilværelse sjældent været, og man forstår godt — med baggrund i deres hele foragtede stilling — at så mange søgte trøst i brændevinen. Et forbryderfolk var de dog ikke. »Dæ er saamænd manne, dæ æ møj reng'er end æ kjæltringer«, sagde en gammel bondekone en gang til forfatteren, og det var sikkert rigtigt.

Finn H. Lauridsen.

T. Tobiassen Kragelund: Tyendemarkeder, Rebslageri som Husflid og Haandværk, Smeden og Cyprianus. 113 s. (Gyldendal, 1952).

Tobiassen Kragelunds bog om gamle jyske kulturforhold har sin styrke i at bevare den mundtlige overlevering, og forfatteren følger på dette område en gammel tradition på halvøen. Med sin sædvanlige troskab har han gengivet, hvad ældre håndværkere har kunnet erindre fra deres lære- og vandretid, og da anmelderen tilfældigvis ud fra andre kilder har kunnet føre kontrol med oplysningerne, bør det fremhæves, at de ikke er blevet fortegnede, som det ofte sker. Bogen danner derfor et ikke uvæsentligt bidrag til forståelsen af håndværket og håndværkernes kår i årtierne omkring århundredskiftet, men principielt rejser denne og andre undersøgelser af samme art et problem, fordi forfatterne bliver usikre, når de kommer til den tid, da den mundtlige overlevering svigter. For det meste udnyttes de trykte kilder ikke fuldtud, og det kan eksempelvis omtales, at Tobiassen Kragelund ikke nævner den vistnok ældste overlevering om tyendemarkederne i E. G. Tauber: Breve fra Kolding (Odense 1822), der ville underbygge hans egen vurdering af dem. Dels gennem litteraturen, dels gennem utrykt materiale og de bevarede ting kan den sammenhængende linie følges længere tilbage i tiden, men det kræver andre metoder end udnyttelsen af den mundtlige overlevering. Denne indvending tager mere sigte på hele genren end på Tobiassen Kragelunds bog, hvis værd endnu en gang bør fremhæves.

Helge Søgaard.

Jørgen Paulsen: Billeder fra treårskrigen. 1848. 1849. 1850. 300 s. (Hassing, 1952).

Det nationalhistoriske museum på Frederiksborg står som udgiver af dette værk, som i enhver henseende er på et niveau, der er museet værdigt. Man må meget håbe, at det betyder indledningen til en publikationsvirksomhed, som samlingerne, deres kyndige vogtere og vistnok også museets midler afgiver de bedste betingelser for. Udgivelsen er forestået af museets førsteinspek-

tør Jørgen Paulsen, og hans arbejde er i mange retninger en virkelig hjælp for danske historikere.

Bogen har undertitlen: Tekst, katalog, billeder. Teksten er en skildring af kunstnerne og treårskrigen, katalogen en fortegnelse over billeder fra krigen, og billederne er mere end et halvt hundrede plancher i stort format med gengivelser af et — yderst repræsentativt — udvalg af krigsbillederne. I teksten berettes om kunstnernes deltagelse i krigen som frivillige eller malende reportere. Foruden en almindelig karakteristik i æstetisk henseende giver forfatteren den baggrund, der tjener til at placere kunstværkerne som historiske kilder. Han er noget tilbageholdende overfor slagmalerierne, dog med en måske for stor tilbøjelighed til at tillægge dem værdi, når det gælder taktikken, hvorimod han med rette fremhæver den store betydning, som billederne af dagligliv i felten har. Mangfoldige vidnesbyrd af kulturhistorisk karakter afspejler sig i disse billeder, som også giver udmærkede indtryk af krigsårenes stemninger. Katalogen er beskrivende, og den kan i mange henseender tjene som mønster; de enkelte beskrivelser gives i en på samme tid kort og udtømmende form uden at blive stereotype. De udvalgte billeder er medtaget med et ligeledes hensyn til alle sider af felttoget og meget vellykkede i reproduktionen.

Bogen om treårskrigen er resultatet af en betydelig arbejdsindsats, så overvældende er materialet. Det opnåede turde stå mål med denne indsats, og museet på Frederiksborg har ofret det et udstyr, der svarer til arbejdet.

Vagn Dybdahl.

Katalog over billeder fra det gamle Århus. I—II. 40 + 78 s. (Komiteen for de lokalhistoriske udstillinger, 1953).

I januar 1952 og januar 1953 blev i rådhusalen i Århus afholdt to udstillinger af lokalhistoriske billeder. Udstillingerne blev under titlen »Det gamle Århus. By og borgere i billeder« netop et vidnesbyrd om, hvor stort et materiale der er bevaret rundt om, dels i byens institutioner, dels hos dens borgere. Publikumstilstrømningen var også et vidnesbyrd om den betydelige historiske interesse, der er til stede, et forhold, som nok kunne give de lokalhistoriske samfund grund til at overveje, om det ikke skyldes mangler i stoffets servering, når de klager over manglende tilslutning særlig fra bykredse. — Komiteen for de to udstillinger har nu udgivet kataloger over de billeder, hvis tilstedeværelse man konstaterede i forbindelse med udstillingen, bind I: topografiske billeder, bind II: portrætter. Gennem katalogerne med deres angivelse af billedernes ejere har udstillingerne fået en blivende værdi, idet der er tilvejebragt et hjælpemiddel, som vil være af betydelig værdi for enhver, der enten arbejder med Århus bys historie, med dansk personalhistorie eller som i det hele arbejder historisk og skal bruge billeder, der kan illustrere byforhold i tiden fra o. 1800 og op. På titelbladet står »foreløbig udgave«, kommer der en senere, kunne man nok ønske en noget fyldigere billedbeskrivelse, særlig gælder det for de billeder, der er i privateje, og derfor ikke er så lettilgængelige. I øvrigt er det et arbejde, man må håbe vil danne skole i andre byer.

Vagn Dybdahl.

Jens Kjær: Slabybogen. Et stykke vestjydsk skolehistorie. 157 s. (Christensens forlag, Struer, 1952).

Da dr. Mathias Steenstrup i 1877 som statens tilsynsførende med højskolerne begyndte sine rejser ud i landet, inddelte han skolerne i to kategorier: